

TALABALARDA PSIXOLOGIK XAVFSIZLIK HISSINING O'QUV MOTIVATSIYASIGA TA'SIRI

Omonova Orzudil Shuxrat qizi

Qarshi xalqaro universiteti o'qituvchi

THE IMPACT OF PSYCHOLOGICAL SAFETY ON STUDENTS' LEARNING MOTIVATION

Omonova Orzudil Shuxrat qizi

Lecturer at Karshi International University

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalari talabalari orasida psixologik xavfsizlik hissining shakllanishi va uning o'quv motivatsiyasiga ta'siri masalasi yoritilgan. Psixologik xavfsizlik talabaning o'z fikrini erkin bildira olishi, xatodan qo'rqqanligi, kamsitilish yoki salbiy baholanmaslikka bo'lgan ishonchi sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotda psixologik xavfsizlik hissi yuqori bo'lgan talabalar o'quv jarayonida faolroq, mas'uliyatli va ichki motivatsiyaga ega bo'lishi aniqlanadi. Maqolada pedagog va tyutorlar faoliyatida psixologik xavfsiz muhit yaratish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'z: psixologik xavfsizlik, o'quv motivatsiyasi, ichki motivatsiya, talaba shaxsi, ta'lim muhiti, emotsional iqlim.

Abstract: This article examines the role of psychological safety in shaping students' learning motivation in higher education institutions. Psychological safety is defined as a student's perception of being accepted, respected, and free to express opinions or make mistakes without fear of negative consequences. The study emphasizes that a psychologically safe educational environment fosters intrinsic motivation, active participation, and responsibility for learning. The article also highlights the importance of supportive pedagogical practices and provides practical recommendations for teachers and tutors to enhance psychological safety in the learning process.

Keywords: psychological safety, learning motivation, intrinsic motivation, student development, educational environment, emotional climate.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida nafaqat bilim berish, balki talabaning shaxsiy rivoji, psixologik farovonligi va ichki motivatsiyasini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim muhiti yuqori raqobat, baholash bosimi, ijtimoiy solishtirish va akademik talablarning ortishi bilan xarakterlanadi. Bunday sharoitda talabalarda tashvish, o'ziga ishonchsizlik, stress va passivlik holatlari ko'p uchramoqda.

Natijada, faqat intellektual bilimga e'tibor qaratish yetarli bo'lmay, talabalarning ruhiy va psixologik barqarorligini ta'minlash ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, talabalarda psixologik xavfsizlik hissini shakllantirish o'quv motivatsiyasini oshirishning muhim omili sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Psixologik xavfsizlik mavjud bo'lgan muhitda talaba o'z salohiyatini to'liq namoyon etishi, yangi g'oyalarni bemalol izlash, xatolaridan o'rganish va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishi mumkin.

Bunday muhit talabaning o'zini erkin ifoda etishi, ijtimoiy va akademik faoliyatga faol jalb qilinishi hamda o'quv jarayoniga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, psixologik xavfsizlik hissi talabalarda stressga chidamlilikni oshirish, tashqi bosimlarga nisbatan moslashuvchanlikni kuchaytirish va o'z-o'zini motivatsiyalash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalarida psixologik xavfsizlikni yaratish va rag'batlantirishga qaratilgan pedagogik va psixologik strategiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish katta ahamiyatga ega.

Ushbu tadqiqot talabalarda psixologik xavfsizlik hissining o'quv motivatsiyasiga ta'sirini o'rganishga qaratilgan bo'lib, nazariy va amaliy jihatlarni yoritishga intiladi.

Psixologik xavfsizlik bu shaxsning ijtimoiy muhitda o'zini himoyalangan, qabul qilingan va hurmat qilingan holda his etishi bo'lib, u qo'rquv, kamsitilish yoki jazolanish xavfisiz o'z fikrini bildirish imkonini beradi. Ta'lim jarayonida bu tushuncha talabaning savol berishdan, xato qilishdan yoki o'z nuqtayi nazarini himoya qilishdan cho'chimagan holatini anglatadi.

Psixologik xavfsiz muhitda talaba o'zini erkin his etadi, xatolarini o'rganish vositasi sifatida qabul qiladi va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bunday muhitning asosiy belgilariga o'zaro hurmat va ishonch, xatolarga nisbatan tolerantlik, pedagog tomonidan qo'llab-quvvatlash va tanqidning konstruktiv xarakteri kiradi. Talaba o'z fikrini erkin ifoda etishi, darslarda faol ishtirok etishi va yangi bilimlarni sinovdan o'tkazishga tayyor bo'lishi uchun aynan shunday sharoit zarur.

O'quv motivatsiyasi talabaning bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyoji va tashqi rag'batlar bilan belgilanadi. Ichki motivatsiya talabaning o'zini rivojlantirish va bilishga bo'lgan qiziqishini ifodalaydi, tashqi motivatsiya esa baho, mukofot yoki ijtimoiy kutishlar bilan bog'liq. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixologik xavfsizlik yuqori bo'lgan muhitda ichki motivatsiya kuchliroq shakllanadi, talaba o'rganishni majburiyat emas, balki shaxsiy ehtiyoj sifatida qabul qiladi.

Psixologik xavfsizlik hissi talabaning o'quv faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi: darslarda faollik ortadi, savol berish va munozaralarda ishtirok kuchayadi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv rivojlanadi, akademik muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslik paydo bo'ladi.

Aksincha, psixologik xavfsizlik yetishmagan muhitda talabalar passiv, tashqi motivatsiyaga bog'langan va tashvishli bo'lib qoladi, bu esa ularning o'quv samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli, oliy ta'lim muassasalarida psixologik xavfsizlikni ta'minlash va rag'batlantirishga qaratilgan pedagogik va psixologik strategiyalar muhim ahamiyatga ega.

Psixologik xavfsizlik hissi talabaning o'quv faoliyatiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, talaba dars jarayonida faol ishtirok etadi, savol berishdan cho'chimaydi va munozaralarda o'z fikrini erkin ifoda etadi. Bu faollik nafaqat bilim olish jarayonini samaraliroq qiladi, balki talabaning o'zini o'qishga jalb qilish darajasini ham oshiradi.

Shu bilan birga, psixologik xavfsizlik mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvning rivojlanishiga yordam beradi.

Talaba yangi g'oyalarni sinab ko'rishga, muammolarga innovatsion yechimlar topishga va xatolaridan o'rganishga tayyor bo'ladi. Bundan tashqari, xavfsiz muhit talabani akademik muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmasligini ta'minlaydi. Xato qilish yoki noto'g'ri qaror qabul qilish stress va xavotirga olib kelmaydi, balki o'rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilinadi. Shu tarzda, psixologik xavfsizlik ichki motivatsiyani rag'batlantiradi va talabani o'qishga bo'lgan qiziqishi va ishtiyoqini oshiradi.

Aksincha, psixologik xavfsizlik yetishmagan muhitda talabalar ko'pincha passiv, tashqi motivatsiyaga bog'langan va tashvishli bo'lib qoladilar. Ular darslarda faol ishtirok etmaydi, savol berishdan yoki fikr bildirishdan cho'chiydi, xatolardan qo'rqadi va yangi bilimlarni sinashga intilmaydi. Natijada, bu holat talabani o'quv samaradorligiga salbiy ta'sir qiladi, ichki motivatsiyaning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi va ularni o'z-o'zini baholashda sustlikka olib keladi.

Shunday qilib, psixologik xavfsizlik va o'quv motivatsiyasi o'rtasidagi bog'liqlik juda yaqqol bo'lib, talabani ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati va shaxsiy rivoji uchun muhim omil hisoblanadi.

Ta'lim jarayonida psixologik xavfsizlikni ta'minlash talabani o'zini erkin, qadrlangan va himoyalangan his etishi uchun muhimdir. Pedagog va tyutorlar bu jarayonda turli amaliy yondashuvlardan foydalanishlari mumkin. Avvalo, talabani fikrini qadrlash va diqqat bilan tinglash, uning o'zini hurmat qilingan his qilishiga xizmat qiladi. Shuningdek, baholash jarayonida adolat va shaffoflikni ta'minlash, baholarni aniq va tushunarli mezonlar asosida berish talabani stress va tashvishdan xoli qiladi.

Xatolarni jazolash emas, balki ularni rivojlanish va o'rganish imkoniyati sifatida ko'rsatish ham psixologik xavfsizlikni oshiradi. Bu talabani yangi bilim va ko'nikmalarni sinab ko'rishga bo'lgan qiziqishini rag'batlantiradi.

Shu bilan birga, emotsional qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish talabani o'zini qulay his etishiga yordam beradi, ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va o'quv jarayonida faol ishtirokini rag'batlantiradi. Bundan tashqari, ochiq muloqot va hamkorlik muhitini yaratish ta'lim jarayonini yanada interaktiv qiladi.

Talabalar o'z fikrini bemalol bildiradi, hamkasblari bilan tajriba almashadi va muammolarni birgalikda hal qilishni o'rganadi. Shu tarzda pedagoglar va tyutorlar tomonidan yaratiladigan psixologik xavfsiz muhit talabani shaxsiy rivoji, ijodiy fikrlash qobiliyati va o'quv motivatsiyasini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

Talabalarda psixologik xavfsizlik hissining mavjudligi ularning o'quv motivatsiyasi, akademik faolligi va shaxsiy rivojida muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik xavfsiz muhit ichki motivatsiyani kuchaytiradi, talabani ta'lim jarayoniga ongli, faol va mas'uliyatli munosabatini shakllantiradi. Shu bilan birga, u talabani ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va o'z fikrini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalarida pedagogik faoliyatni tashkil etishda psixologik xavfsizlikni ta'minlash ustuvor vazifa bo'lishi zarur. Pedagoglar va tyutorlar tomonidan yaratiladigan hurmatga asoslangan, qo'llab-quvvatlovchi va konstruktiv muhit talabani o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Natijada, psixologik xavfsizlik ta'lim sifatini oshirish, talabalarning shaxsiy va akademik yutuqlarini rag'batlantirish hamda ularning ijtimoiy moslashuvchanligini kuchaytirish uchun asosiy omil sifatida qaraladi..

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "Umumiy psixologiya" – F. I. Xaydarov (2023)
2. "Kasbiy pedagogika. Kasbiy psixologiya" – L.T.Razikova (2022)
3. "Psixologiya nazariyasi va tarixi" – N. Xalilova (2020)
4. "Psixologik xizmat. Psixokorreksiya" – Z.T. Nishanova, G.K. Alimova (2019)
5. "Amaliy psixologiya" – I.O. Xaydarov, X.X. Jabborov (2024)
6. "Umumiy psixologiya" – M.E. Zufarova (2024) (o'quv qo'llanma)
7. "Psixologiya" – B. Umarov (zamonaviy darslik)